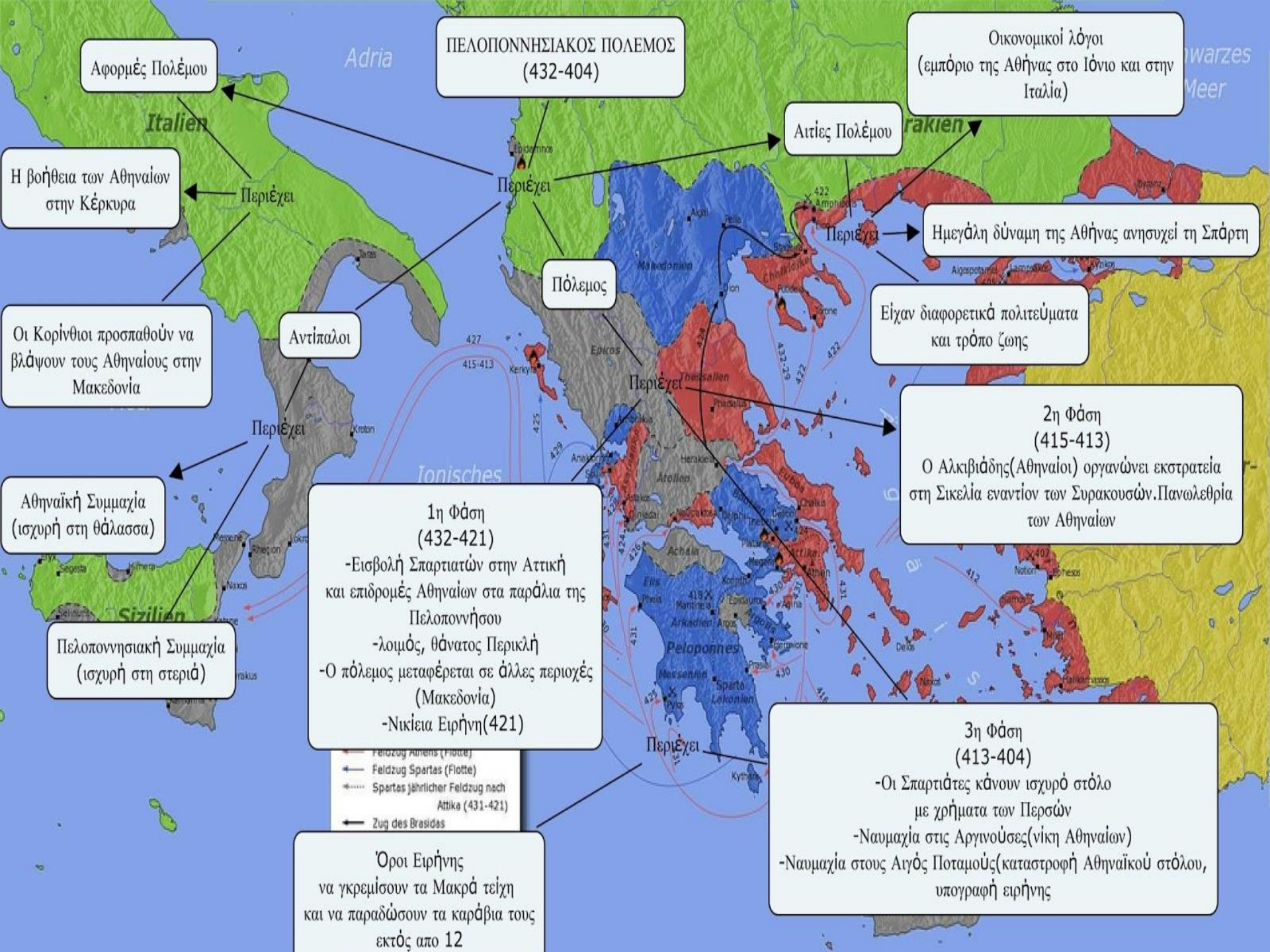

ΕΜΦΥΛΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ ΣΤΗΝ
ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ

ΤΖΩΡΤΖΙΝΑ ΤΖΟΥΜΕΡΚΑ

A4

ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΑΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ (432-404)

Οικονομικοί λόγοι (εμπόριο της Αθήνας στο Ιόνιο και στην Ιταλία)

Αιτίες Πολέμου

Ημεγάλη δύναμη της Αθήνας ανησυχεί τη Σπάρτη

Είχαν διαφορετικά πολιτεύματα και τρόπο ζωής

2η Φάση (415-413)
Ο Αλκιβιάδης (Αθηναίος) οργανώνει εκστρατεία στη Σικελία εναντίον των Συρακουσών. Πανωλεθρία των Αθηναίων

3η Φάση (413-404)
-Οι Σπαρτιάτες κάνουν ισχυρό στόλο με χρήματα των Περσών
-Ναυμαχία στις Αργινούσες (νίκη Αθηναίων)
-Ναυμαχία στους Αιγός Ποταμούς (καταστροφή Αθηναϊκού στόλου, υπογραφή ειρήνης)

1η Φάση (432-421)
-Εισβολή Σπαρτιατών στην Αττική και επιδρομές Αθηναίων στα παράλια της Πελοποννήσου
-λοιμός, θάνατος Περικλή
-Ο πόλεμος μεταφέρεται σε άλλες περιοχές (Μακεδονία)
-Νικίεια Ειρήνη (421)

Όροι Ειρήνης να γκρεμίσουν τα Μακρά τείχη και να παραδώσουν τα καράβια τους εκτός από 12

Αφορμές Πολέμου

Η βοήθεια των Αθηναίων στην Κέρκυρα

Οι Κορίνθιοι προσπαθούν να βλάψουν τους Αθηναίους στην Μακεδονία

Αθηναϊκή Συμμαχία (ισχυρή στη θάλασσα)

Πελοποννησιακή Συμμαχία (ισχυρή στη στεριά)

- Feldzug Athens (Flotte)
- Feldzug Spartas (Flotte)
- Spartas jährlicher Feldzug nach Attika (431-421)
- Zug des Brasidas

Πελοποννησιακός Πόλεμος

- Ο Πελοποννησιακός Πόλεμος ανάμεσα στη [Αθηναϊκή](#) και την [Πελοποννησιακή Συμμαχία](#), υπό την ηγεμονία της [Σπάρτης](#), διήρκεσε, με μερικές ανακωχές, από το [431 π.Χ.](#) έως το [404 π.Χ.](#) και έληξε με την ολοκληρωτική ήττα των Αθηναίων, δίνοντας τέλος στον πολιτισμικό «χρυσό αιώνα». Όταν τελικά η [Πελοποννησιακή Συμμαχία](#) κατάφερε να επικρατήσει, βρέθηκε αρκετά αποδυναμωμένη και η ίδια, στην ηγεσία πόλεων φτωχών ή και αποδεκατισμένων από τον πόλεμο, οι οποίες δεν έπαυαν εντούτοις να έχουν φιλοδοξίες, διαφορετικές οικονομίες αλλά και διάφορη πολιτική τοποθέτηση στον τρόπο διακυβέρνησής τους.

Αίτια

- Η απόπειρα της Αθήνας να δημιουργήσει ισχυρό ιμπεριαλιστικό εμπορικό κράτος, χωρίς να μπορεί να ελέγξει τις αντιδράσεις των άλλων πόλεων της Συμμαχίας.
- Τα οικονομικά και πολιτικά συμφέροντα των αριστοκρατικών στις συμμαχικές πόλεις των Αθηνών, στις οποίες μόνον οι έμποροι και οι βιοτέχνες έβλεπαν θετικά την αθηναϊκή ηγεμονία. Οι γαιοκτήμονες και γενικά τα αριστοκρατικά κόμματα επεδίωκαν την ανατροπή του «αθηναϊκού κατεστημένου».
- Τα τοπικά οικονομικά συμφέροντα των περισσότερων πόλεων της Ελλάδας και του ευρύτερου Ελληνικού Μεσογειακού χώρου, οι οποίες ακόμα και όταν διοικούνταν από δημοκρατικά κόμματα, έβλεπαν ότι η ανάπτυξη του αθηναϊκού εμπορίου συνιστούσε άμεση απειλή για το δικό τους.

Συνέχεια....

- Οι αντικειμενικές δυνατότητες της Σπάρτης να επιβιώσει στο νέο σχήμα, μη έχοντας ανεπτυγμένο τομέα εμπορίου και διαβλέποντας ότι είχε μακροπρόθεσμα μόνον δύο επιλογές: ή να αποδεχτεί τον μελλοντικά βέβαιο υποβιβασμό της από την πρωτοκαθεδρία που κατείχε ήδη ή να πολεμήσει για να αποδείξει εκ νέου τη θέση της στην ηγεσία της Ελλάδας.
- Οι σημαντικές πολιτισμικές διαφορές ανάμεσα στην αθηναϊκή κοινωνία και τη σπαρτιατική.
- Τα συμφέροντα των Περσών, που υπεισήλθαν στην πορεία του πολέμου και όχι εξ αρχής και τα οποία πάντως χρηματοδότησαν και τροφοδότησαν σε κρίσιμες στιγμές τις ενδοελληνικές διαμάχες.

Αφορμές του πολέμου

Αφορμή του πολέμου στάθηκε ουσιαστικά η απόφαση της Αθήνας να διευρύνει ακόμα περισσότερο το εμπόριο αλλά και τις πολιτικές της σχέσεις με τη [Μεγάλη Ελλάδα](#), δηλαδή τις πόλεις της Κάτω Ιταλίας και της [Σικελίας](#). Οι Αθηναίοι ήθελαν με κάθε τρόπο να επεκταθούν δυτικά και η αφορμή για να μετριάσουν την επιρροή της Κορίνθου ήρθε όταν κηρύχτηκε πόλεμος μεταξύ Κορίνθου και Κέρκυρας.

Οι σχέσεις της Κέρκυρας με την Κόρινθο δεν ήταν ιδιαίτερα καλές λόγω του εμπορικού ανταγωνισμού τους και όταν το 433 π.Χ. τέθηκε ζήτημα με την [Επίδαμνο](#) -άλλη ανταγωνίστρια πόλη στο εμπόριο του Ιονίου- η Κέρκυρα δεν δίστασε να έρθει σε ανοιχτή ρήξη με την Κόρινθο.

Συνέχεια....

Οι Αθηναίοι θεώρησαν ότι δεν συνιστούσε παραβίαση η αποστολή «αμυντικού στόλου» και αποφάσισαν τα πολεμικά πλοία τους να είναι παρόντα στην επικείμενη ναυμαχία αλλά να αναμιχθούν μόνον αν απειλείται η πόλη της Κέρκυρας. Αυτό δεν ερμηνεύθηκε με τον ίδιο τρόπο από τους Κορίνθιους που έκριναν και μόνο την απειλητική παρουσία των αθηναϊκών πλοίων ως παρέμβαση, αποχώρησαν από τη ναυμαχία και θέλησαν να συγκαλέσουν συμβούλιο της [Πελοποννησιακής Συμμαχίας](#) για κήρυξη πολέμου.

Οι συμμαχίες του πολέμου

Σε αυτό τον σχεδόν 30ετή πόλεμο, διαμορφώθηκαν δύο μεγάλα αντίπαλα στρατόπεδα ή συμμαχίες η Πελοποννησιακή Συμμαχία και η Αθηναϊκή Συμμαχία.

- Με την Αθήνα συντάχθηκαν οι Πλαταιές, οι περισσότερες πόλεις της Ακαρνανίας, πόλεις της Θεσσαλίας, η Ναύπακτος (όπου όμως δεν κατοικούσαν πια Λοκροί, αλλά Μεσσήνιοι που είχαν διωχθεί από τον τόπο τους και τους οποίους οι Αθηναίοι κατά κάποιο τρόπο φιλοξενούσαν εκεί), η Χίος, η Λέσβος (που αποστάτησε αλλά την επανέφεραν στη συμμαχία) και πολλά νησιά του Αιγαίου, όπως και πόλεις της Ιωνίας και του Ελλησπόντου. Από τα νησιά του Ιονίου και τη Μεγάλη Ελλάδα, η Κέρκυρα και η Ζάκυνθος και μερικές πόλεις της Σικελίας και της Κάτω Ιταλίας.

Συνέχεια....

Ο στρατός τους συνολικά αναφέρεται ότι ήταν ο μισός και λιγότερος των αντιπάλων (περί τις 32.000 έναντι 60.000 ή κατ' άλλους 100.000), αλλά ο στόλος των Αθηναίων αριθμούσε πάνω από 300 τριήρεις, χωρίς μάλιστα τα πλοία των συμμάχων τους. Επίσης οι Αθηναίοι είχαν πολύ περισσότερο συγκεντρωμένο χρήμα, αφού είχαν μεταφέρει στην πόλη τους το ταμείο της [Δηλιακής Συμμαχίας](#).

- Με τη Σπάρτη συντάχθηκαν η [Κόρινθος](#) και όλες οι πελοποννησιακές πόλεις (εκτός από των Αργείων και των Αχαιών, αν και πολλές αχαιϊκές πόλεις στη συνέχεια μετέβαλαν στάση), τα Μέγαρα και όλες οι πόλεις της [Βοιωτίας](#) (εκτός των Πλαταιών), μερικές πόλεις της [Αιτωλίας](#), η [Φωκίδα](#), η [Αμβρακία](#) και οι πόλεις που κατοικούσαν από τους Λοκρούς. Από το Ιόνιο σύμμαχοί τους ήταν οι [Λευκαδίτες](#) και από την Κάτω Ιταλία και Σικελία, μεταξύ άλλων, ο [Τάρας](#) (σημερινό Ταράντο) και οι Συρακούσες. Η πελοποννησιακή συμμαχία είχε ιδιαίτερα υπολογίσιμο πεζικό και ιππικό, αλλά ο μόνος αξιόμαχος και πρακτικά αξιοποιήσιμος άμεσα στόλος της, ήταν ο κορινθιακός -πιθανόν περί τις 200 τριήρεις. Σύμφωνα με τον ιστορικό Παπαρρηγόπουλο, ίσως είχαν θεωρητικά διαθέσιμες άλλες 300, από μακρινές όμως περιοχές, όπως της Σικελίας. Η Σπάρτη δεν διέθετε οικονομικό πλούτο. Είχε όμως με το μέρος της την κοινή γνώμη πολλών πόλεων που ήθελαν να απαλλαγούν από την αθηναϊκή κυριαρχία ή απειλή.

Οι φάσεις του πολέμου

Διακρίνονται τρεις φάσεις: ο Αρχιδάμειος πόλεμος, η Σικελική εκστρατεία, και ο Δεκελεικός πόλεμος. Σύμφωνα με αυτήν ο πόλεμος χωρίζεται σε τρεις φάσεις ανάλογα με την ένταση των συγκρούσεων και όντως οι συγκρούσεις των εμπλεκομένων ήταν σαφώς εντονότερες κατά την πρώτη δεκαετία, στη συνέχεια κατά τη σικελική εκστρατεία και, τέλος, κατά τον Δεκελεικό Πόλεμο.

- Η πρώτη φάση του πολέμου ονομάζεται **Αρχιδάμειος Πόλεμος** και χαρακτηρίζεται
- από τις εισβολές των Σπαρτιατών στην Αττική,
- τις λεηλασίες των παραλίων της Πελοποννήσου από τις Αθηναϊκές δυνάμεις
- την επιδημία που αποδεκάτισε την Αθήνα.

Μεσοπόλεμος

Στο μεσοπόλεμο, οι εχθροπραξίες αλλά και ο ψυχρός πόλεμος συνεχίστηκαν με αποκορύφωμα την εκστρατεία στη Σικελία, που προκάλεσε και την οριακή ρήξη. Βασικά γεγονότα και χαρακτηριστικά του μεσοπολέμου είναι

- η εκστρατεία των Αθηναίων για την ανάκτηση της Αμφίπολης
- Η προσπάθεια Αθηναίων και Σπαρτιατών να προσεταιριστούν κάθε πόλη για λογαριασμό της τον ηγέτη της Μακεδονίας Περδίκκα ώστε να αποδυναμωθεί η συμμαχία του αντιπάλου της
- οι συχνές ληστρικές επιθέσεις των Αθηναίων στη Μεσσηνία με ορμητήριο την Πύλο
- οι σποραδικές ναυμαχίες μεταξύ Κορινθίων και Αθηναίων
- η επέμβαση των Αθηναίων στη [Μήλο](#)
- η συμμαχία των Αθηναίων με τους [Αργείους](#) (ουσιαστικά εναντίον της Σπάρτης)
- η εκστρατεία των Αθηναίων στη Σικελία

ΣΙΚΕΛΙΚΗ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ

Σικελική εκστρατεία ως τη δεύτερη φάση του πολέμου. Σημαντικότερα γεγονότα στη διάρκεια της σικελικής εκστρατείας είναι:

- η αναποφασιστικότητα και η ασθένεια του Νικία
- η αυτομόληση του [Αλκιβιάδη](#) στο στρατόπεδο των Σπαρτιατών και οι εισηγήσεις του προς αυτούς
- η παρουσία (μετά το 414 π.Χ.) στο πλευρό των Συρακουσίων ενός ικανού Λακεδαιμονίου στρατηγού, του [Γύλιππου](#)
- ο θάνατος εκεί αρχικά του στρατηγού [Λαμάχου](#) και μετέπειτα του [Νικία](#) αλλά και του στρατηγού [Δημοσθένη](#), δηλαδή προσώπων που ήταν σημαντικά όχι μόνον για τη στρατιωτική, αλλά και για την πολιτική ζωή της Αθήνας
- Η συντριβή του αθηναϊκού ναυτικού αλλά και η απώλεια χιλιάδων μαχίμων Αθηναίων στα ορυχεία στα οποία οδηγήθηκαν από τους νικητές για καταναγκαστικά έργα και στα οποία οι περισσότεροι πέθαναν από τις κακουχίες.

Δεκελεικός Πόλεμος

Η τρίτη φάση του πολέμου τυπικά αρχίζει το 413 π.Χ. με το **Δεκελεικό Πόλεμο** και κρατάει μέχρι το 404 π.Χ., οπότε και οι Αθηναίοι συντρίβονται. Κύριο χαρακτηριστικό του Δεκελεικού πολέμου ήταν

- η καθοριστική πλέον ανάμιξη των Περσών στην ελληνική διαμάχη
- η απελπισία των Αθηναίων που είχαν στερηθεί σημαντικούς πολιτικούς και βρίσκονταν σε κατάσταση πανικού
- η ναυτική ήττα των Αθηναίων από τους Σπαρτιάτες

Πελοποννησιακός πόλεμος

(431 -404πΧ)

Αιτία

- Ο ανταγωνισμός Αθήνας και Σπάρτης και οι διαφορές τους (στο πολίτευμα, στον τρόπο ζωής) .
- Η Σπάρτη ανησυχεί για τη μεγάλη δύναμη που έχει αποκτήσει η Αθήνα
- Η Αθήνα αφού κυριάρχησε στο Αιγαίο πέλαγος στράφηκε προς τη δυτική Ελλάδα και Ιταλία
- Έτσι ζημίωσε τους Κορίνθιους που είχαν συμφέροντα εκεί κι ήταν σύμμαχοι των Σπαρτιατών.

Αφορμή

- Η Αθήνα βοηθά την Κέρκυρα που βρισκόταν σε διαμάχη με την Κόρινθο.
- Η Κόρινθος ωθεί σε αποστασία από την Αθηναϊκή συμμαχία την Ποτίδαια.
- Ο Περικλής απαγορεύει στα πλοία των Μεγαρέων να αγκυροβολούν σε λιμάνια της Αθηναϊκής συμμαχίας

Οι 3 φάσεις

- Ο Αρχιδάμειος πόλεμος 431 – 421 πΧ
- Η Συκελική εκστρατεία 415 – 413πΧ
- Ο Δεκελεικός πόλεμος 413-411πΧ

1946 - 1947

Εκτός από τον πελοποννησιακό ένας ακόμη πόλεμος που έπληξε την Ελλάδα είναι ο εμφύλιος τα νεώτερα χρόνια το 1946-1947.

Η πρώτη περίοδος του πολέμου ,από το καλοκαίρι του 1946 μέχρι την άνοιξη του 1947 έχει χαρακτήρα μάλλον αναγνωριστικό από την πλευρά των ανταρτών.

Σημειώνονται μόνο σποραδικές επιθέσεις εναντίον μικρών και απομονωμένων χωριών στρατιωτικών μονάδων σε ολόκληρη την χώρα.

Δύο μήνες αργότερα στις 16 Οκτωβρίου 1949 ,το Κ.Κ.Ε. ανακοίνωνε την κατάπαυση του πυρός. Ο εμφύλιος πόλεμος είχε λήξει με την ήττα των ανταρτών.

Συνέχεια....

Για αυτή την έκβαση έπαιξαν ρόλο τρεις βασικοί παράγοντες:

- η κατάργηση, από την κυβέρνηση Σοφούλη ,της πολυαρχίας στο στράτευμα και η ανάληψη επιθετικής ενέργειας αντί της μέχρι τότε αμυντικής, που ουσιαστικά εντοπιζόταν σε περιχαρακωμένες θέσεις.
- η έξοδος του Τίτο από την Κομινφόρμ, που έχει ως συνέπεια το κλείσιμο των συνόρων για τους αντάρτες.
- η μεταβολή πολεμικής τακτικής των ανταρτών, οι οποίοι εγκατέλειψαν τον άτακτο αγώνα και αποτόλμησαν μάχες τακτικής μεθόδου.

Τα αποτελέσματα του εμφυλίου

Η Ελλάδα βγήκε από τον εμφύλιο με βαριά ηθικά και υλικά τραύματα. Οι νεκροί, σύμφωνα με τις επίσημες στατιστικές, ανέρχονται σε 40.000 ή κατ' άλλους υπολογισμούς σε 80.000. Συγχρόνως εκατοντάδες χιλιάδες κάτοικοι των χωριών έμειναν άστεγοι, γεγονός που τους αναγκάζει, μαζί με τον τρόπο των αντεκδικήσεων, να τραπούν προς τις μεγάλες πόλεις και ιδιαίτερα προς την Αθήνα. Τέλος 80.000 ως 100.000 άτομα διέσχισαν τα σύνορα και εγκαταστάθηκαν στις σοσιαλιστικές χώρες. Όμως οι υλικές καταστροφές και οι απώλειες τόσων ανθρωπίνων υπάρξεων είναι μόνο των συνεπειών του εμφυλίου. Το ουσιαστικότερο μέρος της κληρονομιάς του, αυτό που δηλητηρίασε ολόκληρη τη μετέπειτα πορεία της Ελλάδας, ήταν το ιδεολογικό, πολιτικό και πολιτιστικό χάσμα που χώρισε τον ελληνικό λαό.

Συνέχεια....(1)

Αναπόφευκτο επακόλουθο κάθε εμφυλίου πολέμου είναι η καταπίεση που ασκούν οι νικητές στους ηττημένους. Στην Ελλάδα διώχτηκαν και εξοντώθηκαν πολλοί οπαδοί της αριστεράς (π.χ καταδίκη και εκτέλεση των κομμουνιστών Νίκου Μπελογιάννη, Νίκου Πλουμπίδη και άλλων το 1952) και το μετεμφυλιοπολεμικό κράτος κατέστησε τον αντικομμουνισμό κυρίαρχο στοιχείο στην πολιτική, κοινωνική και πολιτιστική ζωή του τόπου. Όμως είναι αναμφισβήτητο ότι οι περισσότεροι Έλληνες είχαν βαθιά συνείδηση των κινδύνων που δημιουργούσε η διαιώνιση του χάσματος. Γι' αυτό η προσπάθεια του λαού για συμφιλίωση και για επούλωση των ψυχικών τραυμάτων του εμφυλίου θα σφραγίσει ολόκληρη την πορεία της χώρας από το 1950 και μετά.

Συνέχεια....(2)

Μια άλλη σοβαρή συνέπεια του Εμφύλιου είναι ότι άνοιξε το δρόμο για απροκάλυπτη επέμβαση των συμμάχων στα εσωτερικά της χώρας (οικονομία, άμυνα, ασφάλεια, στρατιωτική οργάνωση). Οι επιπτώσεις του γεγονότος αυτού θα φανούν ιδιαίτερα δυσμενείς αργότερα.

Τα ποιήματα

Με το θέμα του εμφυλίου πολέμου ασχολήθηκαν πολλοί λογοτέχνες – ποιητές. Συγκεκριμένα το ποίημα του Ν.Εγγονόπουλου **Ποίηση 1948** ανήκει στη συλλογή **ΕΛΕΥΣΙΣ** (1948), ενώ το ποίημα του Μ.Αναγνωστάκη **Στον Νίκο Ε...1949** ανήκει στη συλλογή **Παρενθέσεις** (1949) και γράφτηκε ως απάντηση στο ποίημα του Εγγονόπουλου μέσα στις φυλακές του Επταπυργίου της Θεσσαλονίκης (Γέντι Κουλέ), όπου ο ποιητής ήταν έγκλειστος ως θανατοποινίτης. Και τα δύο ποιήματα είναι σχετικά με τον εμφύλιο σπαραγμό (1946 – 1949) και αποτελούν διάλογο με θέμα το χρέος της ποίησης απέναντι στην ιστορική πραγματικότητα.

«Ποίηση1948»

Τούτη εποχή
του εμφυλίου σπαραγμού
δεν είναι εποχή
για ποίηση
κι άλλα παρόμοια
σαν πάει κάτι
να γραφεί
είναι
ως αν
να γράφονταν
από την άλλη μεριά
αγγελτηρίων θανάτου
γι αυτό και
τα ποιήματά μου
είναι τόσο πικραμένα
(και πότε άλλωστε
δεν ήσαν;)
κι είναι
προ πάντων
και
τόσο
λίγα
Ν. Εγγονόπουλος
«ΕΛΕΥΣΙΣ», 1948

«Στον Νίκο Ε...1949»

Φίλοι
Που φεύγουν
Που χάνονται μια μέρα
Φωνές
Τη νύχτα
Μακρινές φωνές
Μάνας τρελής στους έρημους
δρόμους
Κλάμα παιδιού χωρίς απάντηση
Ερείπια
Σαν τρυπημένες σάπιες σημαίες
Εφιάλτες, Στα σιδερένια κρεβάτια
Όταν το φως λιγοστεύει
Τα ξημερώματα. (Μα ποιος με πόνο θα
μιλήσει
για όλα
αυτά;)
Μ. Αναγνωστάκης
«ΠΑΡΕΝΘΕΣΕΙΣ», 1949

Βιβλιογραφία

- ✓ Βικιπαίδεια
- ✓ Ιστορία νεότερη και σύγχρονη Γ΄ Ενιαίου Λυκείου τεύχος Β΄.
- ✓ Νεοελληνική λογοτεχνία
Γ΄ Ενιαίου λυκείου θεωρητικής κατεύθυνσης
Παναγιώτης Εμμανουηλίδης
Έλλη Πετρίδου – Εμμανουηλίδου